

М.О. СЕМКО, ст. викладач, НТУ «ХП», Харків

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА СТУДЕНТОМ

Результати аналізу теоретичних матеріалів з даної тематики та проведені експериментальні дослідження дали змогу визначити глибину цієї наукової статті, як таку що є корисна та ефективна у практичній педагогічній діяльності педагога.

Результаты анализа теоретических материалов данной тематики и проведенные экспериментальные исследования дали возможность определить глубину этой научной статьи, как такую, которая полезна и эффективна в практической педагогической деятельности педагога.

The analysis of theoretical material on the subject and the experimental research allowed to determine the depth of this scientific article as the one that is useful and effective in practical educational activities of the teacher.

Дослідження проблеми подолання труднощів спілкування у педагогічній діяльності є сьогодні надзвичайно актуальною. Вплив навколишнього інформаційного середовища, зміни поведінки та норм спілкування у суспільстві потребують нового погляду на викладання та спілкування між викладачем та студентом.

Питання педагогічних підходів рішення проблеми спілкування між викладачем та студентом у педагогічному процесі є методологічною, теоретичною і методичною проблемою дидактики, багато аспектів якої, залишаються недостатньо опрацьованими та обґрунтованими.

Тому під час праці викладач має постійно аналізувати обставини, умови, взаємний вплив різноманітних факторів, та спираючись на теоретичні знання, набутий досвід та результати роботи, формувати кращі методики спілкування, підвищуючи тим самим ефективність педагогічного процесу.

Педагогічне спілкування у навчально-педагогічній діяльності, під впливом безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів містять у собі велику кількість складних суперечливих моментів, труднощів, що виступають як психологічні бар'єри. Подолання цих труднощів вимагає від учасників взаємодії усвідомлення й корекції причин, що їх викликали, у процесі самостійної роботи або в спеціальних тренінгах.

У цілому складність у спілкуванні відображає особливості партнерів, комунікативної ситуації характеру спілкування, самої педагогічної взаємодії людей. У силу багатофакторності причин, що викликають труднощі, детальний аналіз цієї проблеми є одночасно розглядом багатьох психологічних проблем і насамперед таких, як: «відносини» (В.М. Мясищев, Б.Г. Ананьев, Н.В. Кузьміна); соціальна перцепція, тобто сприйняття людини

людиною (А.А. Бодалєв, В.А. Лабунська); когнітивні стилі пізнавальної діяльності (У. Найссер, С.Д. Смирнов, Г.А. Берулава). Без ретельного й зацікавленого вивчення курсів загальної, вікової психології, психології особистості, конфліктології, соціальної психології їхні основні механізми й закономірності не можуть бути зрозумілими.

Аналіз матеріалів та проведення досліджень сформували розуміння того, що у сфері педагогічної діяльності прийнятною та ефективною є така модель: викладач і студент – партнери.

В даний час поширений підхід, згідно якому в спілкуванні розглядаються комунікативна, інтерактивна і перцептивна сторони. Істотно, що всі ці сторони спілкування виявляються одночасно. Комунікативна сторона реалізується в обміні інформацією, інтерактивна – в регуляції взаємодії партнерів спілкування за умови однозначності кодування і декодування ними знакових (вербальних, невербальних) систем спілкування, перцептивна ж – в «прочитанні» співбесідника за рахунок таких психологічних механізмів, як порівняння, ідентифікація, апперцепція, рефлексія.

При розгляді комунікації з погляду теорії інформації фіксується лише формальна сторона справи – факт передачі інформації і її формальні характеристики. В умовах людського спілкування інформація не тільки передається, але і формується, уточнюється, розвивається.

В процесі спілкування відбувається не просто «рух інформації» між двома пристроями, що приймають або передають, а виникає відношення двох індивідів, кожний з яких, будучи активним суб'єктом, орієнтується ні партнера, тобто виходить не тільки з своїх власних цілей, мотивів, установок, але і аналізує мотиви, цілі, установки співбесідника, чекаючи від нього певної реакції. Тому в спілкуванні важливий не просто обмін інформацією, а вироблення загального сенсу, що можливо тільки в тому випадку, якщо інформація не просто прийнята, але і зрозуміла, осмислена. Тому в кожному процесі спілкування в єдності представлені і діяльність, і спілкування, і пізнання.

«Для того, щоб спілкуватися, треба мати те, чим можна спілкуватися, тобто перш за все свої власні переживання, відчуття, думки». По влучному зауваженню І. Канта, в спілкуванні чоловік «публічно користується своїм розумом».

Труднощі спілкування в більшості з названих вище областей можуть бути переборені або самостійною корекцією, або спеціальними тренінгами (Ю.Н. Ємельянов, Г.А. Ковальов, Л.А. Петровська, В.А. Кан-Калик, Л.М. Митіна та інші). У той же час загальновизнана необхідність первісного орієнтування педагога на рівні власних комунікативних особливостей.

Матеріал, представлений в даній роботі, може бути використаний у педагогічній діяльності викладача з метою як подолання бар'єрів у спілкуванні, так і підвищенні ефективності навчання у вже налагодженому процесі взаємодії з учнями чи студентами. Розуміння причин труднощів, що можуть виникати на

грунті етно-соціокультурних, статусно-рольових, індивідуально-психологічних, вікових характеристик учасників процесу, дає можливість зробити більш об'єктивні висновки про ситуацію, що склалася та прийняте правильне рішення щодо подальшого її розвитку.

При управлінні педагогічним процесом викладач має бути орієнтований на використання позитивної функції труднощів, а саме індикаторну та мобілізуючу (реакція учнів на методи викладення знань та набуття досвіду через подолання перешкод). Викладач має докладати максимальних зусиль щодо уникнення наслідків негативної функції – припинення спілкування, неконструктивний діалог – через розширення свого світогляду, врахування характеру та інтересів аудиторії, донесення знань найбільш природним для себе способом, вміння трансформувати негативний минулий досвід у розкриття нових можливостей та способів спілкування.

Список літератури: 1. *Алексюк А.М.* Педагогіка / *А.М. Алексюк.* – К.: Вища школа, 1985. – 296 с. 2. *Бордовская Н.В.* Педагогіка: [учебник для вузов.] / *Н.В. Бордовская, А.А. Реан* – СПб.: Питер, 2001. – 304 с. 3. *Володько В.М.* Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи: [Навчальний посібник для викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів освіти.] / *В.М. Володько* – К.: Пед. преса, 2000. – 148 с. 4. *Зимняя И.А.* Педагогическая психология: [учебник для вузов.] / *И.А. Зимняя* – 2-е изд., доп., исправ. и перераб. – М.: «Логос», 1999. – 384 с. 5. *Кан-Калик В.А.* Учителю про педагогічне спілкування: [учебник для педогогів.] / *В.А. Кан-Калик* – М., 1987. – 87 с. 6. *Митіна Л.М.* Учитель як особистість і професіонал: [посібник для вчителя.] / *Л.М. Митіна.* – М., 1994. – 47 с. 7. *Петровская Л.А.* Компетентність у спілкуванні: Соціально-психологічний тренінг. / *Л.А. Петровская.* – М., 1989. – 75 с.

Надійшла до редколегії 22.04.2011.